

Управління ПТНЗ: культурологічний аспект

У процесі виявлення культурологічних засад управлінської діяльності ми спираємося на наявну як в теорії, так і практиці взаємодію культурології і педагогіки. На наш погляд, культурологія, зокрема така її галузь як культурологія освіти, значною мірою виконує функції філософії освіти. Адже вона і зародилася у лоні філософії. Так, академік А.Запесоцкий стверджує, що нагальна проблема визначення цілі освітнього процесу, типу особистості, яку має сформувати освіта, може бути вирішена за допомогою культурології.[1]

Що може дати культурологічна компетентність педагогу, керівнику? По-перше, піднятися на рівень філософського осмислення сенсу життя в цілому та педагогічної діяльності зокрема. По відношенню до педагогіки філософсько-культурологічні ідеї виконують методологічну роль. Одна з центральних – *культура має бути метою, засобом та результатом освіти*.

Зміст освіти за цією ідеєю розглядається як педагогічно адаптований соціальний досвід людства, адекватний людській культурі в усій її структурній повноті. Це орієнтує педагога на роботу по формуванню в учнів не лише знань, навичок професійного характеру, але і системи гуманних загальнолюдських цінностей. Отже, культурологічний підхід стає необхідним у контексті вирішення стратегічного завдання – гуманізації освітнього процесу, без чого наша педагогіка і надалі буде чужою для вихованців.

Однією з найважливіших передумов успішної педагогічної діяльності у сучасних умовах є сформованість гуманної позиції керівника, викладача, вихователя. Цього можна досягти, йдучи шляхом гуманізації та гуманітаризації змісту підготовки педагога та гуманізації всього навчально-виховного процесу, освітнього середовища. Тільки високий рівень культури суб'єктів забезпечує культурну взаємодію з властивими їй цінностями –

толерантністю, взаємоповагою, розумною вимогливістю і одночасно довірою до партнера тощо.

Ми переконані, що цілеспрямована робота по формуванню культури навчального закладу з необхідністю передбачає реалізацію культурологічного підходу до управління навчально-виховним процесом. Культурологічний *підхід* - це конкретно-наукова методологія пізнання та перетворення педагогічної реальності, сукупність методичних засобів, прийомів. Разом з тим – це важливий фактор модернізації професійної освіти, ефективний засіб її гуманітаризації та гуманізації. Основними педагогічними умовами успішної реалізації культурологічного підходу виступають: наявність обґрунтованих культурологічних засад управлінської діяльності керівників навчальних закладів; достатній рівень професійної та культурологічної підготовки педагогічного колективу ПТНЗ; науково-методичне забезпечення процесу; максимальне використання потенційних можливостей змісту навчальних предметів для культурологічної підготовки випускників; реалізація соціокультурних функцій методів, дидактичних прийомів тощо з метою формування професійно-культурної компетентності майбутніх фахівців; залучення до культуротворення учнів, студентів у процесі навчання та виховання; використання соціокультурних можливостей регіону для формування культурних, естетичних цінностей.

Управлінський цикл за такого підходу має ті ж етапи, але кожен з них включає культурологічну складову. Передбачається оновлення змісту, технологій здійснення функцій управління з погляду культурологічного виміру.

Таблиця №1

№	Функції управління	Культурологічне наповнення змісту	Механізми реалізації
1	Інформаційно-аналітична	Виявлення стану освітнього середовища ПТНЗ з позицій культурологічного підходу	Збір інформації, створення бази даних та проведення експертизи; обговорення у колективі результатів; Прийняття управлінського

			рішення.
2	Планово-прогностична	Цілепокладання, розробка концепції розвитку культури навчального закладу; визначення сукупності умов і можливостей для культурного розвитку суб'єктів	Мотивація; проектування, моделювання при активній участі всіх суб'єктів управління.
3	Організаційно-виконавська	Створення умов для справді культурної взаємодії суб'єктів.	Оптимальна узгодженість методів, виконавських процедур між управлінськими ланками, в т.ч. органами самоуправління
4	Контрольно-оцінна	Відповідність управлінської діяльності концептуальним положенням створення культурного середовища, забезпечення умов і використання можливостей для культурного розвитку вихованців, членів колективу	Забезпечення педагогічного моніторингу, використання адекватних критеріїв оцінки та виявлення відхилень.
5	Регулятивно-корекційна	Вплив на стан культури освітнього середовища з метою його подальшого розвитку	Визначення мети регулювання і корекції, можливостей і доцільності їх здійснення.

Ми розглядаємо культурологічну складову управлінської діяльності як важливий чинник ефективності управління ПТНЗ в умовах децентралізації. У світовій політичній думці логічно поєднуються поняття “демократизація, децентралізація і розвиток”. Ми поділяємо такий підхід, узалежнюючи демократизм держави від здатності вищих ешелонів влади передати більше повноважень, обов'язків регіональним і місцевим владним структурам, громадським організаціям. Отже, ми виходимо з діалектичного взаємозв'язку між зовнішніми впливами (демократизація суспільного життя в цілому, децентралізація державного управління, стан місцевого самоврядування тощо) та внутрішніми явищами та процесами (ступінь автономності навчального закладу, можливість і готовність управлінців самостійно вирішувати проблеми вдосконалення якості професійної освіти, а отже – рівень їх управлінської культури, сформованість певної системи цінностей педагогічного колективу тощо). Серед останніх – чільне місце мають займати цінності демократії.

Децентралізацію управління ми можемо розглядати лише у контексті ідеї демократизації суспільного життя.

Як відомо, будь-який навчальний заклад – це суспільство у мініатюрі. Отже, багато його проблем лежить поза безпосереднім освітнім процесом, у соціальній мікро та макросистемі. Їх розв'язання вимагає не лише професійної, але й соціальної компетентності педагогів. Проблема децентралізації управління вимагає підвищення компетентності у цьому складному суспільному явищі. Зводити децентралізацію управління ПТО лише до структурних перетворень, фінансових аспектів (що й спостерігається зараз) було б за межами компетентності у цій справі.

Демократизація та гуманізація освітніх процесів відкривають можливості для творчої співпраці, культурного діалогу. Одночасно ці процеси вимагають переорієнтації на *культуру свободи*. Бо без цього вона може перетворитися на хаос, безкультур'я. Ідея духовної свободи є однією з найвищих цінностей культури. Ідеал свободи властивий людям культурним, внутрішньо вільним. Вони не потерплять приниження, від кого воно б не виходило – держави, політиків, чиновників чи просто тих, хто оточує. Але вільнолюбство має поєднуватись з відповідальністю як індивідуальною, так і груповою. При цьому, на тих, хто приймає остаточне рішення, лягає основна відповідальність. Як правило, в нашій системі управління це керівник.

Шлях до освоєння культури – нелегкий, але без неї педагогічна діяльність, як і будь-яка інша, приречена на втрату смислу.

Серед гуманітарних дисциплін філософія і культурологія можуть допомогти педагогу виявити ціннісно-смысловий сенс життя взагалі і педагогічної діяльності зокрема. Далека від думки, що сам факт ознайомлення з культурологією освіти забезпечить вирішення проблеми виховання молодих людей культурними, а значить – освіченими, творчими, вільними і професійно компетентними. Але з чогось треба починати і тут навіть поодинокі спроби та невеликий досвід можуть стати корисними. Таку роботу по культуризації навчально-виховного процесу, взаємин в колективі

здійснюють у колективі Дніпродзержинського Центру підготовки і перепідготовки робітничих кадрів (Дніпропетровська область).

Саме на таких ентузіастів розраховували ми, створюючи орієнтовну **«Програму з культурології освіти»**.

У пропонованій програмі передбачено 26 навчальних годин, протягом яких іде інтенсивне освоєння скороченого курсу. Він містить вступ до загальної культурології та основні теми культурології освіти. Завдання цього курсу полягають у тому, щоб:

- ознайомити слухачів з культурологічними основами освітнього процесу;
- викликати інтерес до самостійного вивчення культурології, зокрема культурології освіти;
- сприяти формуванню мотивації та вміння ефективно використовувати можливості навчальних дисциплін як культурологічного циклу, так і інших для розвитку культурної компетентності вихованців.

Програму можна адаптувати як для колективних, так і індивідуальних (самоосвітніх) форм навчання управлінців та вчителів. Це можуть бути постійно діючі семінари, круглі столи, тренінги тощо.

Таблиця №

№ теми	Назва теми	Кількість годин	Пропоновані форми
1	2	3	4
1.	Культура як суспільне явище і предмет культурології	4	Лекція (2год.), семінарське заняття (2год.)
2.	Основні поняття та проблеми культурології освіти	2	- Лекція; - Виконання слухачами тестових завдань
3.	Культурна парадигма освіти і її базові складові.	4	Лекція (2год.); -дискусія (2год).
	Якість виховання і навчання з культурологічних позицій	4	- Консультації спеціаліста; - Засідання методичних об'єднань, науково-методичних кафедр

5.	Психолого-педагогічні закономірності та особливості культурного розвитку сучасних дітей	2	Лекція
6.	Культурні моделі сучасних навчальних закладів. Культура ПТНЗ.	4	- Лекція; - Відвідування та вивчення досвіду навчальних закладів культурологічного спрямування
7.	Культура управлінської діяльності	2	Семінар
8.	Культура як фактор успіху особистості у сучасному суспільстві	4	- Круглий стіл (2) - Діалог із вихованцями

Співробітники лабораторії управління професійно-технічною освітою готові надати конкретну допомогу по реалізації запропонованої програми. Чекаємо ваших звернень за електронною адресою upto@i.ua

Література

1. .Культурология и педагогика: проблемы взаимосвязи. // Профессиональное образование. – 2010. - №5. – С. 13-14.
2. Болгаріна В.С. . Культурологічний аспект підготовки педагога. /В.Болгаріна //Підготовка фахівців у системі професійної освіти: проблеми, технології, перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (Кривий Ріг, 9-10 квітня 2009 р.) – Кривий Ріг: Видавничий центр КТУ, 2009. – С. 381 – 384.